

tamquam movens ad credendum, et reducitur ad speciem fidei tamquam imperfectum quoddam in illo genere; non autem ponitur ad studendum, vel obediendum, vel ad alias functiones morales, sed solum ad volendum credere sicut oportet, et cum subjectione, et affectu ad regulam fidei, in quo differt a voluntate credendi per modum fidei acquisitæ, qualis est in hæretico etiam circa supernaturalia. Neque hoc est ponere quatuor virtutes theologicas, quia hic habitus piæ affectionis non constituit virtutem, sed est aliquid imperfectum in genere virtutis, tamquam inchoatio, et dispositio quædam ad fidem, ad quam reducitur.

VII. Objicies: Quia non est ponenda aliqua virtus infusa, et supernaturalis, cui non respondeat aliqua similis acquisita moralis circa eandem materiam; nulla autem acquisita respondet huic habitui infuso, quem ponimus pro pia affectione; ergo minor probatur, quia circa fidem humanam, seu acquisitam non datur talis habitus in voluntate; ergo non datur talis virtus acquisita. Confirmatur, quia alias ad actum reflexum circa alias virtutes, verbi gratia ad volendum actum prudentiæ, vel charitatis, requiretur distinctus habitus a talibus virtutibus, quod nemo dicit.

VIII. Respondetur antecedens esse verum de virtutibus moralibus infusis in materia agibilibus, non de infusa circa credibilia, quia hæc reducitur ad virtutem theologiam fidei, et ideo non est necesse, quod ei correspondeat virtus aliqua acquisita. Quod autem non detur similis habitus ad fidem humanam, ideo est, quia fides humana cum sit fallibilis non est virtus, quia non est perfecta in genere cognitionis, unde similiter non requirit habitum perfectum in voluntate, sed sufficit

aliquid affectus ad dicentem. Ad confirmationem respondetur, quod actus illi reflexi non petunt habitum specialem, quia solum explicant exercitium volitionis, quando enim dico: Volo habere actum prudentiæ, vel charitatis, volitio illa solum est ad exercendum actum: similiter quando dico: Volo credere, si solum dicerem exercitium actus credendi, ad hoc solum non poneretur specialis habitus in voluntate, quia hoc ipso quod actus virtutum voluntarii sunt, non indigent speciali habitu, ut a voluntate imperentur; habitus autem piæ affectionis requiritur ad specificationem fidei, ut per effectum voluntatis suppleatur quod deest ex parte objecti moventis, et sic ad captivandum intellectum in obedientiam fidei requiritur specialis habitus.

DISPUTATIO IV.

DE OBLIGATIONE AD CREDENDUM.

I. Duplex necessitas, et obligatio distingui solet. Alia est necessitas medii, alia præcepti. Illa fundatur in ipsa connexionem quam aliquid habet cum fine assequendo, sive ex natura rei, sive ex aliqua institutione dantis talem finem; ista vero, scilicet præcepti, sumitur ex subjectione, quam habemus ad superiores, quibus obligamur obedire. Ex quo sequitur, quod ea quæ necessaria sunt necessitate medii quomodocumque non ponantur, sive ex ignorantia, sive ex impotentia, sive ex malitia, semper impeditur executio finis, quia necessitas medii propter se ipsam requiritur, quia vel ex natura rei, vel ex institutione Dei sic est institutum, ut sine ipso non

detur finis sicut parvuli sine baptismo pereunt etiam si ex impotentia illo careant. Quæ vero sunt necessaria necessitate præcepti tantum aliquando possunt excusari ex ignorantia, vel impotentia, quia cum solum obligent ratione legis et præcepti, quod est regula actuum humanorum, actus autem humani exigunt advertentiam, et cognitionem, hac deficiente lex non obligat ad consecutionem finis, seu ad illud medium pro consecutione, sed excusatur ab impletione præcepti.

II. Similiter necessarium in præsentem sumitur non pro necessario absoluto, sed respectivo, id est, in ordine ad finem, finis autem est salus nostra, quæ est duplex, scilicet prima salus, quæ est justificatio, et secunda, quæ est glorificatio: duo ergo sunt dubia hic, quæ distincte a nobis proponuntur, alterum circa ea, quæ credenda sunt de necessitate medii, alterum circa ea, quæ credi oportet de necessitate præcepti, licet non sint de necessitate medii.

ARTICULUS I.

Utrum fides explicita Christi, vel Trinitatis sit necessaria necessitate medii?

I. Ut ad ea quæ difficiliora sunt ex facilioribus ascendamus aliquæ propositiones tamquam certæ præsupponendæ sunt. Prima propositio. De fide est supernaturalis fidem esse necessariam necessitate medii ad utramque salutem. Voco fidem supernaturalem non solum, quia objectum aliquod supernaturale credit; sed etiam, quia modo supernaturali credit, id est, ex motivo supernaturali, quia Deus dicit, et cum affectu supernaturali ad res, quas credit, t

captivando intellectum regulæ divinæ, quia Ecclesia proponit, non autem ex propria electione, aut iudicio, sic enim etiam credunt hæretici fide acquisita eos articulos quos non negant. Hæc propositio est definita ab Ecclesia, in primis in symbolo Athanasii: « Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit, » ubi ly hæc fides designat fidem supernaturalem ex objecto, quia paulo ante de objectis istius fidei locutus fuerat, et ly fideliter ac firmiter denotat modum supernaturalem credendi. Item in Tridentino sessione VI, capite VIII: « Fides est humanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, et ad consortium filiorum ejus pervenire, » quod consortium utique fit per gratiam, quæ est prima salus, et Concilium Arausicanum II, canone V: « Qui fidem qua in Deum credimus naturalem esse dicit, omnes eos, qui ab Ecclesia sunt alieni fideles quodammodo esse dicit. » Et constat ex Paulo ad Hebræos XI dicente: *Fidem esse sperandarum rerum substantiam*, in quo tangitur ejus supernaturalitas, et quod sine fide impossibile est placere Deo, quod pertinet ad necessitatem medii. Videatur de hoc S. Thomas hic quæstione secunda, articulo tertio.

II. Secunda propositio: Fides supernaturalis ita est necessaria ad salutem, quod in nullo casu potest per aliquid aliud suppleri. Intelligitur conclusio de fide habituali in parvulis, quæ simul cum gratia infunditur, de actuali autem in adultis. Hæc propositio est contra Vegam libro VI in Concilium a capite XVII, qui contendit si aliquis invincibiliter ignoret res fidei posse per naturalem Dei cognitionem justificari, et tunc suppleri illam fidem,

quod maxime fecit iste auctor ne diceremus Deum reliquisse sine providentia ad salutem homines invincibiliter ignorantes res fidei. Communiter quidem reprobat a theologis hæc assertio, et Suarez disp. I de fide, sect. II, num. V, censet esset errorem in fide, et certe loca allata in prima propositione ita generalia sunt, quod nullam admittunt exceptionem, præsertim illud Tridentini ibi citati, cui adjungi potest quod dicit idem Concilium eadem sessione VI, capite VII: « Sine qua fide nulli unquam contingit justificatio, » ubi excludit omnes personas in illo verbo nulli, et omnia tempora, et casus in illo verbo unquam, et fundamentum est. Nam si fides est fundamentum, et initium omnis justificationis; ergo si datur aliquid prius in cujus virtute continetur, et per quod suppleri potest fides, illud erit primum initium, et fundamentum omnis justificationis, et non fides: quidquid autem ante fidem est, ordinis naturalis est, et ita non potest esse radix justificationis: et licet præcedat fidem illustratio supernaturalis ad piam affectionem, tamen hæc non sufficit sine fide, ut sit initium justificationis, quia per hanc illustrationem solum movetur aliquis ut velit credere, nondum autem de facto credit, nec habet adhuc ipsam fidem. Concilium autem non dicit quod initium, et radix justificationis est motus ad credendum, sed ipsa fides, neque illa illustratio sufficit sine fide ad habendam veram charitatem, hæc enim solum nascitur ex fide, ut docet S. Thomas 1-2, quæst. LXII, art. IV et LXV, art. V, quia antequam aliquis credat alteri non potest intelligi quod habeat veram amicitiam ad illum, et sic dixit S. Augustinus super Psalmum LXVII: « Quod nemo amat Deum, nisi credendo in Deum, » sine charitate autem, quæ

est amicitia non habetur justificatio, ut dicit Concilium citato loco, capite septimo.

III. Denique infirmaretur illa consequentia Apostoli ad Hebræos. XI: *Hænoch fide translatus est, et placuit Deo, sine fide enim impossibile est placere Deo.* Instaretur enim hæc probatio, quia fides potest suppleri per cognitionem naturalem, vel aliquid aliud, quod non sit fides, ergo in nullo casu necessitas fidei suppletur.

IV. Tertia propositio: Credere aliquid determinate, et explicite semper fuit necessarium necessitate medii. Sumitur ex Apostolo ad Hebræos. XI: *Accedentem ad Deum oportet credere quia est, et inquirentibus se remunerator est,* ubi illa duo credibilia Deum esse, et remuneratorem esse explicite, et determinate ponuntur tamquam necessaria, in illis autem continentur implicite alia credibilia, ut docet D. Thomas quæst. XIV de veritate, art. IX ad octavum ubi dicit: « Quod unitas essentialis, qualis ponitur a fidelibus, scilicet cum omnipotentia, et omnium providentia, et aliis hujusmodi, quæ probari non possunt, articulum constituit. » Ergo secundum D. Thomam unitas essentialis divinæ includitur in fide, quatenus modo supernaturali cognita, id est, secundum quod probari non potest ratione naturali. Quod dixerim contra Suarez, qui disp. XII de fide, sect. III, intelligit Deum esse ut pertinet ad fidem, summi a Paulo pro existentia Dei auctoris naturalis, id est, ut ratione naturali probari potest, sic enim non posset virtualiter, et implicite alios articulos fidei supernaturalis continere.

V. Quarta propositio: Ante promulgatum evangelium fides Christi, et Trinitatis saltem implicite fuit omni tempore necessaria; explicite vero probabilius est, quod non fuit

tunc necessaria necessitate medii quoad omnes: probabile est etiam quod aliqua explicatio de ipso mediatore Christo fuit tunc necessaria ordinarie loquendo, et per se. Prima pars traditur a D. Thoma hic quæst. II, art. VII, et sumitur ex illo Actuum quarto: *Non est aliud nomen datum sub cælo in quo oporteat nos salvos fieri:* et loquitur de nomine Christi Domini: et Apocalypsi XIII dicitur: *Agnus occisus ab origine mundi,* quia scilicet in fide illius omnes ab origine mundi justificabantur. Ratio autem est, quia pari necessitate requiritur necessitas redemptionis Christi, et necessitas fidei illius, per fidem enim applicatur redemptio Christi, juxta illud ad Romanos III: *Justitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in eum;* redemptio autem Christi necessaria est omnibus necessitate medii, ut docet Apostolus Paulus in epistola ad Romanos V: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic etiam per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ:* et I Corinth. XV: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* Ergo fides redemptionis ita necessaria fuit omnibus sicut ipsa redemptio, loquendo de fide Christi, sive explicite, quia in singulari credebatur persona Christi, sive implicite, qua credebatur officium redemptionis, licet non exprimeretur persona.

VI. Secunda pars conclusionis, scilicet non fuisse necessariam fidem explicitam Christi pro omnibus ante evangelium, probatur ex D. Thoma hic quæst. II, articulo VII ad tertium dicente: « Quod si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide mediatoris, quia etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam

in divina providentia, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos. » Et similiter in III, dist. XXV, quæst. II, articulo II, quæstiunc. II docet: « Quod post peccatum ante Christum majores habebant fidem redemptoris explicite, minores implicite. » Et de gentilibus quidem constat non fuisse omnibus propositam explicitam fidem Christi, imo nec populo Judaico: *Quia omnia in figura contingebant illis,* ut dicitur I Corinth. X, et ad Galat. III: *Priusquam veniret fides, sub lege custodiebamur inclusi in eam fidem, quæ revelanda erat.* Ergo non proponebatur omnibus explicite fides Christi sicut nunc, et consequenter non poterat necessitate medii obligare omnes. Verum quidem est, quod omnes illi antiqui justii ante suam glorificationem habuerunt explicitam notitiam de Christo, quia ante adventum Christi in limbum, ubi manebant detenti, cognoverunt adventum Christi, saltem ex relatione eorum, qui illuc ante Christum descenderunt.

VII. Tertia pars propositionis, quæ etiam est explicativa præcedentis, ponitur propter aliqua testimonia Augustini, quæ in hac parte valde urgent, nam in libro secundo contra Pelagium, et Cœlestium capite XXIV inquit: « Quod sine fide incarnationis, et mortis, et resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justii essent a peccatis potuisse mundari, et Dei gratia justificari, veritas christiana non judicat, » ubi Augustinus videtur postulasse in antiquis tam explicitam cognitionem de Christo, sicut in lege gratiæ, cognoscendo, scilicet incarnationem, mortem, et resurrectionem, et sic possunt respondere quod loquitur de illis mysteriis secundum fidem implicitam et velatam, quia ut ipse ait epistola LXXXIX, quæst. III: « Fides quæ tempore veteris testa-

menti velabatur, tempore novi testamenti revelatur. » Vel si loquitur S. Augustinus de fide omnino explicita, intelligendus est, quod fuit ante legem gratiæ in toto corpore Ecclesiæ, quia nunquam defuit aliquibus personis, saltem majoribus, licet non fuerit necessaria singulis, ut exponit Hugo de Sancto Victore 1 de sacramentis, part. x, cap. vi. Vel denique dicendum, quod fidem esse explicitam habet aliquam latitudinem, potest enim esse explicita, vel quantum ad personam Christi, quod sit Deus, vel ulterius quod sit Verbum, vel tertio quantum ad modum redimendi, verbi gratia per mortem, passionem, etc. et ita fides explicita de Christo quoad ista omnia, solum erat tunc apud majores, verbi gratia prophetas, et sapientes, sed quoad aliqua etiam erat in minoribus, alioquin non sufficienter verificatur quod erat necessaria fides Christi, si nihil explicabat de Christo. Unde Joan. xii turba quæ erat de minoribus dixit: *Nos scimus ex lege, quod Christus manet in æternum*: et Joan. iv dixit Samaritana: *Scio quia Messias venit qui dicitur Christus*. De illius tamen morte, et resurrectione non ita certi erant, sed dubitabant, quod est signum non habuisse communiter de Christo fidem explicitam saltem perfecte. Et videri etiam potest Augustinus xviii de civitate, capite, XLVII.

VIII. Contra ista, propositiones non sunt argumenta alicujus momenti, quæ ex doctrina data, et danda solvi non possint, vel tangunt materiam communem de justificatione, an possit aliquis ex lege naturali justificari, quod hic non est tractandum, sed supponendum, quod viribus naturalibus nemo potest ad gratiam se disponere, quia nihil supernaturale potest in virtute naturali contineri. Quæ vero tangunt illam difficultatem, an denegetur

alicui auxilium sufficiens ad credendum, pertinet ad materiam de prædestinatione, et infra quæst. x, articulo primo tractari solet. Reducitur ergo tota quæstio ad illam difficultatem, an post promulgatum evangelium fides explicita de Christo necessaria sit omni homini adulto necessitate medii, non quidem ex ipsa natura justificationis, si quidem ante adventum Christi dabatur vera justificatio sine isto medio saltem aliquando, sed ex institutione Christi, ita quod sicut in lege nova remedium contra peccatum originale mutatum est, et requiritur de necessitate baptismus etiam pro parvulis, et qui nihil audierunt de fide, nam etiam illi sine tali remedio peribunt, ita sit mutata necessitas explicita fidei, et modo requiratur major explicatio de necessitate medii quam antea. Et ne laboremus in æquivoco, nomine fidei explicitæ de Christo intelligimus secundum S. Thomam in iii, dist. xxv citata quatuor articulos de Christo, scilicet, nativitatem ejus, seu incarnationem, passionem, resurrectionem, et futurum iudicium, quod ibi optime explicat sanctus doctor.

IX. In hoc ergo puncto sunt duæ sententiæ extremæ contrariæ, et duæ mediæ prima extremæ contraria affirmat ad utramque salutem esse necessariam necessitate medii explicitam fidem Christi Domini. Hanc tenet Lorca hic disput. xxii, et pro ea citatur Alensis, Bonaventura, Scotus, et alii antiqui. Secunda extremæ etiam contraria asserit simpliciter non esse necessariam necessitate medii explicitam fidem Christi; tribuitur Durando in iii, distinct. xxv, quæst. i, et Richardo ibidem articulo iv, quæst. iv. Mediæ sententiæ sunt modificatiæ istarum. Prima asserit fidem explicitam Christi non esse per se necessariam ad primam salutem, id est,

ad justificationem, sed sine illa posse obtineri, esse tamen necessariam ad secundam salutem, ita quod nullus de facto consequitur gloriam sine fide explicita Christi Domini. Hanc sententiam invenit Cano in relectione de sacramentis in genere parte ii, conclusione ii, eamque sequitur Bagnez 2-2, quæstione ii, articulo viii, dubio ultimo; Aragon ibidem quæst. ii, artic. v, et alii. Alter sententia affirmat fidem implicitam Christi pro aliquo casu necessitatis, seu ignorantia invincibilis sufficere, et per eam suppleri posse fidem explicitam, per se tamen fides explicita est medium necessarium ad salutem; sicut baptismus est medium necessarium, et tamen per baptismum in voto suppleri potest in casu necessitatis. Ita Soto in iv, distinctione v, quæstione ii, articulo ii et lib. ii de natura et gratia, c. xi et xii; Cordoba lib. ii, quæstione v, in secunda assertionem; Michael de Medina, et alii quod sequitur pater Suarez disput. xii de fide, sectione iv, numero xviii.

X. Respondeo ergo, et dico: Post promulgatam legem evangelii sufficienter probabilissimum est explicitam fidem Christi necessariam esse necessitate medii ad utramque salutem: probabile etiam est hanc fidem explicitam suppleri posse in aliquo casu per fidem implicitam. Prima pars conclusionis probatur unico fundamento. In sacra Scriptura post legem evangelicam habetur expressa necessitas fidei explicitæ Christi; et non habetur aliquid quo illa necessitas suppleatur, a patribus autem intelligitur de necessitate medii simpliciter: at vero de baptismo licet in Scriptura habeatur necessitas medii, habetur tamen in ipsa quod suppleri possit per baptismum in voto, et ita explicant patres; ergo asserendum est fidem explicitam Christi esse simpliciter neces-

sariam necessitate medii, amplius quam baptismus in re. Antecedens sigillatim per suas partes probatur, nam in primis loca sacra Scripturæ eisdem verbis significant necessitatem medii, quibus theologi colligunt necessitatem medii in baptismo, et pœnitentia, dicitur enim Marci xvi: *Prædicare evangelium omni creaturæ; qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*. Sed evangelium continet explicitam notitiam fidei, et Christi; ergo qui non credit evangelio, seu in Christum explicite, condemnabitur.

XI. Dices: Hoc intelligi supposita prædicatione, ideo enim præmittit: *Prædicare evangelium, etc.* ergo saltem in eo cui non est prædicatum, dabitur excusatio, et sic non erit necessaria fides evangelica necessitate medii. Sed contra instatur ex illo Joannis tertio, ubi independenter ab omni prædicatione dicitur: *Qui credit in eum non judicatur, qui vero non credit in eum, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei*: ubi pondero ly in nomine, et ly unigeniti Filii, nomen enim est designativum personæ, et ly unigeniti Filii, est distinctivum a cæteris personis, ergo loquitur de fide explicita Christi. Item Roman. ii: *Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, et redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*: ubi pondero ly proposuit quod denotat novam institutionem, qua instituit Deus propitiari hominibus per fidem Christi; si autem loqueretur de sola fide implicita, non oportebat de novo proponere, quia hoc etiam requirebatur in lege antiqua: Apostolus autem loquitur expresse de hoc tempore gratiæ, subdit enim: *Ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore,*